

BÖLÜM 6

DAVRANIŞSAL İKTİSAT: İKTİSADİ KARAR VERME SÜREÇLERİNİN PSİKOLOJİSİ

Musa ŞİMŞEK¹

DAVRANIŞSAL İKTİSAT NEDİR?

Davranışsal iktisat, sosyal bilimlerden ve daha spesifik olarak psikoloji biliminden elde edilen içgörülerin kullanılması yoluyla, iktisadi düşünceyi ve kuramlaştırmayı daha yetkin bir duruma getirmeyi hedefler (Corr ve Plagnol, 2018). Muhakeme ve karar verme araştırmalarından elde edilen bilgiler ışığında, insanların düşüncelerine, hislerine ve davranışlarına dair gerçekçi varsayımlarda bulunulması hedeflenir. Bu bilimsel gayelere ulaşmak için sosyal bilimlerin sunduğu en güncel bilgi birikiminden istifade edilir. Bütün bunlar yapılırken, ana akım iktisadın yaklaşımından farklı olarak, katı ön kabullerle ideal bir ekonomik birimin nasıl davranacağını öngörmekten ziyade, esnek bir biçimde, insan ve insan davranışının değişkenliği ve dinamizmi göz önünde bulundurularak ve her duruma, o durumu oluşturan koşulları da göz önünde bulundurarak yaklaşılır ve olması gerekenden ziyade gerçekte olan davranışlar üzerinde durulur. Başka bir deyişle, idealden ziyade tasvirsel bir yaklaşım mevcuttur.

Davranışsal iktisadın ortaya çıkmasındaki tetikleyici, ana akım iktisadın açıklamakta yahut idrak etmekte zorlandığı tuhaf gözlemler, anomaliler ve ilginç olgulardır. Bu ilginç durumlara örnek olarak, emekli olabilmek için para biriktirmeyi hedefleyen bir birey düşünülebilir. Bu bireyin tüm davranışları, arzu ettiği sonuca ulaşma olasılığını maksimize edecek şekilde mi olacaktır? Ana akım iktisat modellerine göre bu sorunun cevabı evettir. Fakat, gerçek hayattaki diğer her insan gibi kusurlara sahip bir insanı düşündüğümüzde bizim bu soruya getireceğimiz cevap hayır olacaktır. Bireyimiz, zaman zaman üşengeçliğe yenik düşerek elindeki işleri erteleyecek, bazen bu hedefinin gerçekten uğrunda göstereceği efora değip değmeyeceği konusunda şüpheye düşecek ve daha pek çok bilişsel yanlılıktan mustarip olacaktır. Sonuç olarak da ideal ve pür akılcı bir iktisadi birimden ziya-

¹ Arş Gör., İstanbul Kent Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İngilizce Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye, musa.simsek@kent.edu.tr

KAYNAKLAR

- AARTS, H., & DIJKSTERHUIS, A. (2003). "The silence of the library: environment, situational norm, and social behavior". *Journal of personality and social psychology*, 84(1), 18.
- BLUMENTHAL, A. L. (2001). "A Wundt primer". In *Wilhelm Wundt in History*, pp. 121-144. Springer.
- CAMERER, C., BABCOCK, L., LOEWENSTEIN, G., & THALER, R. (1997). "Labor supply of New York City cabdrivers: One day at a time". *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), pp. 407-441.
- CAMERER, C. F., LOEWENSTEIN, G., & RABIN, M. (2004). "Advances in behavioral economics". Princeton university press.
- CORR, P., & PLAGNOL, A. (2018). "Behavioral economics: The basics". Routledge.
- DE VROEY, M. (1975). "The transition from classical to neoclassical economics: a scientific revolution". *Journal of Economic Issues*, 9(3), pp. 415-439.
- HOGARTH, R. M., & REDER, M. W. (1987). "Rational choice: The contrast between economics and psychology". University of Chicago Press.
- KAHNEMAN, D., & TVERSKY, A. (1979). "Prospect theory: An analysis of decision under risk". *Econometrica*, 47(2), pp. 363-391.
- KUHN, T. (2021). "The structure of scientific revolutions". Princeton University Press.
- LEWIN, S. B. (1996). "Economics and psychology: Lessons for our own day from the early twentieth century". *Journal of economic literature*, 34(3), pp. 1293-1323.
- LUCAS JR, R. E., & RAPPING, L. A. (1969). "Real wages, employment, and inflation". *Journal of political economy*, 77(5), pp. 721-754.
- MILLER, G. A. (2003). "The cognitive revolution: a historical perspective". *Trends in cognitive sciences*, 7(3), pp. 141-144.
- SKOUSEN, M. (2016). "The making of modern economics: the lives and ideas of the great thinkers". Routledge.
- SMITH, A. (2010). "The theory of moral sentiments". Penguin.
- STIGLER, G. J. (1965). "Essays in the History of Economics".
- THALER, R. (1980). "Toward a positive theory of consumer choice". *Journal of economic behavior & organization*, 1(1), pp. 39-60.
- TVERSKY, A., & KAHNEMAN, D. (1974). "Judgment under uncertainty: Heuristics and biases". *Science*, 185(4157), pp. 1124-1131.
- VEENHOVEN, R. (2003). "Hedonism and happiness". *Journal of happiness studies*, 4(4), pp. 437-457.
- WERTHEIMER, M., & PUENTE, A. E. (2020). "A brief history of psychology". Routledge.